

Liefde maakt blind (deel 2a)

Van Gulik in het tumultueuze Oost-Azië van het midden van de twintigste eeuw (vervolg)

Conservatisme

De politieke rapporten die Robert van Gulik gedurende zijn diplomatieke carrière schreef, verschaffen ons bijzonder interessante inzichten in de Chinese en Japanse binnen- en buitenlandse politiek. Ze werpen elk een glimp op de enorme schat aan kennis die Van Gulik bezat over de Chinese maatschappij. Eén van de rapporten, *Het Chinese geheime verenigingsleven*, werd zelfs een standaardwerk binnen het Ministerie. Uit de rapporten spreekt ook Van Guliks persoonlijke mening over de revolutionaire veranderingen die zich rond het midden van de twintigste eeuw in Zuidoost-Azië voltrokken. Deze mening is op zijn zachtst controversieel te noemen: hij was vaak bijzonder kritisch in zijn politieke analyses, en schaarde zich met zijn pleidooien voor het herstel van het Nederlandse gezag in Azië aan de zijde van de kolonialen in Nederland. Maar zijn mening wordt vooral gekenmerkt door een allesoverheersend conservatisme.

De Chinese way of life

In de begeleidende brief die Ambassadeur Lovink met Van Guliks rapport over de Chinese geheime verenigingen naar het Ministerie in Den Haag stuurde, vestigt hij de aandacht op het slot van het rapport. In dit slot zet Van Gulik treffend uiteen

wat volgens hem de bindende factor is die miljoenen Chinezen van alle rangen en standen verbindt: de handhaving van de Chinese *way of life*. Van Guliks politieke beschouwingen over de revolutionaire veranderingen in China en Japan werden overheerst door de overtuiging dat deze levenswijze onveranderlijk is. Voor de Chinese miljoenenmassa gaat hun *way of life* namelijk boven alles. De vele clans, familieverbanden en geheime verenigingen stonden in het teken van het waarborgen van de Chinese cultuur.

In zijn rapporten benadrukt Van Gulik dat China's binnen- en buitenlandse politiek gezien moet worden in het kader van dit streven. Daarnaast beschouwde China zich nog steeds als het middelpunt van de aarde. In *Het Chinese geheime verenigingsleven* herinnert Van Gulik Den Haag eraan dat China het enige land is waar een samenleving met een zeer speciale cultuur gedurende 2000 jaar vrijwel ongestoord heeft kunnen voortbestaan. Het Chinese volk rekent dan ook in eeuwen in plaats van in jaren, en kijkt wat politieke ontwikkelingen betreft ver in de toekomst. Tijd is dus een bijzonder rekbaar begrip in China; tijdens de Tweede Wereldoorlog waren de Chinezen ervan overtuigd dat zij slechts tijdelijk in een ondergeschikte positie verkeerden: Japan zou ooit verslagen worden.

De bezetting van Mantsjoerije en het imperialisme van de militaristische regering veranderden namelijk niets

Foto: Kim Bergmans

aan het feit dat Japan, wiens cultuur naar die van China gemodelleerd was, een leerling van China was. Dit blinde vertrouwen in de kracht van hun cultuur blijkt ook uit de Chinese overtuiging dat als de Japanners per ongeluk toch heel China veroverden, hen hetzelfde zou gebeuren als de Mantsjoes: de Japanse cultuur zou volledig geabsorbeerd worden door de superieure Chinese cultuur. Van Gulik toont aan dat de Japanners zich terdege bewust waren van dit gevaar als hij een voorbeeld geeft van Japanse sinologen die ten strijde trokken tegen de 'ver-Chineezing' van Japanse militairen en burgers in China.

Van Guliks overtuiging dat de Chinese *way of life* onveranderlijk is, had een conservatieve houding ten aanzien van de veranderingen in China en Japan tot gevolg. Van Gulik was ervan overtuigd dat de opkomst van het Communisme in China en de naoorlogse hervormingen in Japan de cultuur in deze landen nooit zou kunnen aantasten...

Wordt (snel) vervolgd...

Lisanne Boer

Lezersjaarboek

Zomaar ineens gezien op eBay: een artikeltje van Van Gulik over de Rechter Tie-mysterie in *Het Lezersjaarboek*.

Vier pagina's lang vertelt Van Gulik over het ontstaan van de Rechter Tie-verhalen en het plezier dat hij eraan beleefde. Dit is misschien wel het enige artikel van deze soort. Intrigerend detail: het *Lezersjaarboek* vermeldt niet over welk jaar het nou eigenlijk gaat...

Rechter Tie en het geheim van de wierrookklok

13. 'Laten we naar binnen gaan, daar kunnen we rustig praten,' zegt Rechter Tie. 'Probeert u zich nu eens te herinneren,' vervolgt hij tot de kamenier, 'hoe laat u de wierrookklok ongeveer hebt aangestoken.' 'Dat weet ik nog precies, Edelachtbare,' zegt de kamenier, 'want ik had juist op de grote waterklok gekeken. Het liep tegen tweeën.' 'En was dat de laatste keer dat je je meesteres in leven zag?' informeert de Rechter. 'Ja meneer,' is het antwoord. 'Toen de meester Hwa Min meenam naar de ontvangstkamer, ging ik met mevrouw naar het prieel. Even later kwam de meester kijken of mevrouw alles had voor haar middagrust, en om haar goedendag te zeggen. Mevrouw vroeg me twee koppen thee in te schenken en zei dat ze me verder tot vijf uur niet nodig had. Als ik wilde kon ik ook wel een dutje gaan doen. . . . ze was altijd zo hartelijk!' De tranen beginnen weer te stromen, maar de kamenier beheerst zich en vervolgt: 'Ik ging naar het woonhuis, naar de grote slaapkamer, en zei de huismeester dat hij het grijze kledingstuk moest klaar leggen voor meneer, voor de vergadering in het gerechtshof. Even later kwam meneer terug, en wij hielpen hem met verkleeden. Toen moest ik meneer Hwa Min gaan waarschuwen dat de meester klaar was om te vertrekken.'

14. De lijkschouwer heeft afscheid genomen om een voorlopige lijkstok te gaan halen en Rechter Tie heeft plaats genomen op een lage rustbank. 'Waar was meneer Hwa toen u hem moest roepen?' vraagt hij. 'Hij wandelde in de tuin om de bloemen te bekijken,' antwoordt de kamenier. 'Dat klopt, Edelachtbare,' valt de huismeester haar bij, 'na het gesprek in de ontvangkamer, waarover ik u vertelde, vroeg de meester meneer Hwa even te wachten, terwijl hij zijn vrouw goedendag ging zeggen en zich verkleeden. Ik denk dat het meneer Hwa in de ontvangkamer begon te vervelen, en dat hij daarom een luchtje ging scheppen in de tuin.' 'De thee uit de omgevallen theepot doofde de wierrookklok in het midden van de derde spiraal,' peinst de Rechter hardop. 'Dus halverwege het derde uur nadat de wierrook was aangestoken, en dat gebeurde omstreeks twee uur. Als er verband bestaat tussen het doven van de wierrook en de dood van Mevrouw Ho, moet ze dus om half vijf ongeveer gestorven zijn. Wie van u heeft mevrouw Ho gevonden, en hoe laat?' 'Ik Edelachtbare,' antwoordt de kamenier, 'mevrouw had gezegd dat ze me tot vijf uur niet meer nodig had. Dus ging ik tegen vijven het prieel binnen om haar te wekken. Het was vreselijk toen ik haar daar zag hangen, Edelachtbare. Vreselijk!'